

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 5. In quo explicatur an licitum sit, ob propriam defensionem occidere
alium,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

articulo secundo, sub finem, habet hominem non teneri cum tanto cruciati quantum est reorum, qui à ludicibus torquentur, vitam suam seruare: sed breuiorem mortem sibi permittere posse.

De mutilatione sui ipsius appendicæ ad antedicta.

53. **H**is quæ fusiis de occisione sui ipsius tractata sunt hætenus, paucis ob rerum connexionem, illud de mutilatione addendum est: quod ut nullus fas est seipsum occidere, ita nec se parte aliqua mutilare: quod patet ex cap. 4. & aliquod sequentibus. dist. 55. Ratioque est, quam post D. Thom. 2. 2. quæst. 65. art. 1. Sotus habet lib. 5. De iust. & iure, quæst. 2. art. 1. quia vita totius constat ex membrorum integritate. Quare sicut homicidium nulli est licitum: ita nec mutilatio, nisi bonum totius corporis exigat: sicut contingit, tum quando membrum ita male affectum est, ut sit periculum ne toti corpori extremam adferat perniciem, ut quando putridum est, aut veneno infectum, tum quando alias ea necessaria est ad euadendum præfens mortis periculum: ut cum quis ab incendio quo corripitur locus in quo est, aliter euadere non potest quam manum qua tenetur ligatus, abscindendo (quod exemplum est Soti) aut quin saltet per fenestram, quantumuis prouideat sibi ex saltu frangendum esse crus, aut brachium.

Non licet vero abscindere sibi aliquod membrum ad euitandum peccatum: ut D. Tho. 2. 2. quæst. 65. art. 1. ad 3. ex Diuo Chrysolto. no, norat. Quod etiam patet ex citato cap. 4. & sequentibus. Ratioque est, quia peccatum potest semper alio modo vitari; nempe libera voluntate cum diuinæ gratiæ auxilio. Nec vnquam membra adferunt animæ perniciem (alioqui enim Deus prauæ naturam instituisset, quod dicere blasphemia est) sed malitia & negligentia liberæ voluntatis. Si obiciamus illud Matth. quarto. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, &c.] Sotus in fine cit. art. 1. respondet id esse intelligendum per hyperbolem, qua moraliter significetur quasiuis peccatorum occasiones esse amputandas.

54. Porro sicut non debet homo membrum vllum, ut nec vitam sibi auferre: ita debet membra, ut & vitam suam, conseruare tanquam à Deo constitutus, ut vitæ, sic & membrorum suorum custos. Quamquam quatuor sunt casus in quibus non tenetur quis ad sui conseruationem. Primus est, quando est reus mortis, & ad mortem rapitur à ministris iustitiæ. Immo grauitèr peccat eis resistens, iuxta illud ad Rom. 13. Qui potestati resistunt, ipsi damnationem acquirunt.]

Secundus casus: quando contra id ipsum quod adest periculum mortis, remedium adhibetur sufficiens: quæ ratione illi excusantur, qui cum præfens ac certum remedium habeant, ad ostendendum ipsum efficacem esse contra aliquod venenum, sumunt id ipsum venenum. De hoc casu Nauar. in Enchir. cap. 15. nu. 8. vers. 8. & post eum Petr. à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. nu. 82. & 83. Ad quem requirunt primo, ut tale remedium sit de consilio insignium medicorum, iuxta præcepta medicinæ ab homine legali compositum: secundo, ut periculo facto in bruto animali, virtus eius comprobata sit: tertio, ut tam qui dat quam qui sumit venenum, credat remedium esse antedicto modo compositum, nec vllum subesse mortis aut alterius corporalis damni notabilis periculum. Quæ cum difficile sit explorata habere, ideo curandum est talem experientiam in bruto fieri non in homine.

55. Tertius casus est, quando remedium adhibendum ad conseruandam sanitatem, est ingentis pretij, aut ipsum est valde difficile, iuxta antedicta in responsione ad quartum dubium. Quartus est, quando causa rationabilis ad est cur debeat quis exponere se mortis aut mutilationis periculo: ut in iusto bello aut ad iustam sui, aut alterius defensionem, iuxta post dicenda. Cæterum hic sumimus mutilationem & membrum generaliter: sub illa comprehendentes non tantum abscissionem membri, sed etiam debilitationem, quæ alicui sic debilitat est membrum absq; abscissione, ut suam functionem exercere non possit. Sub membro autem comprehendentes corporis partes etiam minores, ut digitum aut articulum digiti.

CAPVT V.

In quo explicatur, an licitum sit ob propriam defensionem occidere alium.

SUMMARIUM.

- 56 Ob vitæ propria defensionem licitum est occidere aggressorem
57 Quatuor condiciones ad id requisitæ, & quando liceat præuenire aggressorem in occidendo.
58 An obligatorium sit occidere aggressorem, cum ad defensionem sui, id necessarium est.
59 Is etiam qui se in vitæ discrimen coniecit sua culpa, potest vi iure defensionis cum moderatione inculpate tutele.
60 Quomodo liceat occidere ad defensionem sui honoris.
61 Explicatio difficultatis vtrum liceat insequi eum qui honorem læsit, vt percutiatur cum id necessarium videtur ad tale damnum resarcendum.
62 Quo modo tale quid possit homo militaris.
63 Difficultas, an occidere liceat ad defensionem rerum propriarum.
64 Id licet non solum cum defensor fuerit coniunctus cum periculo propria vitæ, sed etiam sine eo.
65 Solutio eorum quæ obiciuntur in contrarium.
66 Furem fugientem velus tuis onustum insequi licet, & occidere, si nulla alia via res ipsæ possint recuperari.
67 In istiusmodi difficultate, præ ratio est Clericorum ac laicorum.

In re proposita est difficultas. 1. An tale quid sit licitum ob defensionem vitæ propriæ. 2. An ob defensionem proprii honoris. 3. An ob defensionem proprietarum rerum: de quibus ligillatim dicendum est.

Prima difficultas, quoad defensionem vitæ propriæ.

56. **D**e prima igitur difficultate, quod licitum sit ob vitæ defensionem occidere aggressorem, sententia est D. Thomæ 2. 2. quæst. 54. art. 7. Caiet. & aliorum interpretum illius, Soti in 5. De iust. & iure, quæst. 1. art. 8. Nauar. in Echir. cap. 15. num. 2. Couar. ad Clemen. vnicam, De homicidio 3. part. §. vnico num. 1. alios plures in eandem sententiam citantis: quam esse communem ait Petr. à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 332. Probatur vero: quia lex naturalis vniqueque facit potestatem seipsum defendendi ab aggressore: ex lege vt vim, ff. de iust. & iure, & ex eo, quod existere, adeo naturale sit cuiusque rei, vt in id quod sibi nocet, statim insuler. Sicque in cap. lus naturale distinct. 1. inter ea quæ sunt iuris naturalis, tanquam facta instinctu naturæ, ponitur violentiæ per vim repulsiõ. Accedit ratio: quia in eiusmodi contentione homo plus tenetur prouidere vitæ suæ quam alienæ: quia semper incumbit illi cura prouidendi salutis vitæ propriæ: prouidendi vero salutis vitæ alienæ, non item: præfertim proposito casu in quo alter coniciens se ex mera malitia in salutis discrimen, non est in necessitate: sed in voluntaria iniquitate: atque seipso neglecto, tunc alij conseruare, occasio esset nefariis hominibus inuadendi viros bonos: dum nimirum illi certi essent de his minime occidendos. Qualem occasionem arripuisse videntur Machabæorum hostes, ex lib. 1. historia ipsorum cap. 2. Idem confirmari potest per cap. 3. sententia excommunicationis §. Si vero, & per Clemen. vnicam De homicidio. Illic enim dicitur quod vim vi repellere omnia iura permittant: hic vero ab irregularitate ex homicidio excusatur is, qui non valens mortem aliter vitare, inuaforem suum occidit, aut mutilat.

Illud autem D. Pauli ad Rom. 12. Non vos defendentes charissimi, sed date locum ire intelligendum est de defensione quæ fit cum liuore vindictæ, ex glossa interlineari, quam D. Thomas sequitur in cit. art. 7. ad 5. Cuiusmodi defensione illicitam esse non negamus. Immo verò etiam si cõcedamus, quod possit quis absq; peccato mortem aggressoris sumere tanquam medium defensionis,

seu

seu, quod idem est, posse se defendendo habere animum occidendi aggressorem (prout docent Sotus loco cit. Nauar. in Enchir. cap. 15. nu. 2. Molina de iustitia & iure tomo 4. tract. 3. disput. 11.) quia se pe fieri nequit, vt te defendas, nisi inualeri vulnus lethale infligas. Negamus tamen cum Caiet. in verbis Homicidium, licitum esse sic voluntate ferri in homicidium vt in eo sis principaliter; sicut contingit cum quis ideo defendit se vt occidat, vel cum non est contentus defensione, nisi occidat. In foro enim conscientie occidere tunc licitum est tantummodo per accidens, id est, ideo tantum, quod nequeat quis se defendere quin inuaforem occidat. Per se enim intendere seu absolute desiderare vt inuaforem moriatur, non est necessarium ad sui defensionem, sicut est vt occidat viribus, sicque non laedat amplius: quod curando, si necesse fuerit, mors inferri potest.

Conditiones requisite vt occisio hominis, ad defensionem sui facta, censetur licita.

57.

Porro vt hominis occisio facta in defensionem propriam censetur licita, quatuor conditiones requiruntur. Prima, vt vis inferatur, quam secundum omnes leges licet vi repellere, ex cap. Significasti 2. De homic. & cap. Si verum. De sententia excommunic. Secunda, vt occisio fiat ad propriam defensionem, & iniuriæ propulsationem: ad quam, vt iam ante attingimus, natura vnicuique facit potestatem. Tertia, vt occasio fiat in ipso actu defensionis, ex cit. cap. Significasti: ex quo habetur illam debere fieri cum moderatione inculpatæ tutelæ, non ad summam vindictam, sed ad iniuriam propulsandam: siue, quod idem est, ad se defendendum aduersus iniuste inuadentem, aut accedentem ad inuadendum.

Circa quam conditionem, notandum est primo, mihi non licere quidem, quamdiu res dubia est, occidere eum à quo mortem iniustam mihi parari suspicor, etiamsi vehementia appareant indicia, quod ita res habeat: quia illud de quo dubitatur an innocens sit, non licet tanquam nocentem occidere: nihilominus tamen id non impedit, prout notatum est à Molina in sequenti. disput. 12. quominus si quis faceret aliquid vnde mors meritis timeeretur, admoneri posset vt ab eo desisteret: significando iuste timere de illius sinistra intentione; sique admonitus nollet desistere, neque veller reddere sufficientem rationem eorum quæ faceret ad pacandos timentium animos, occidi posset tanquam iniustus aggressor si constaret tale periculum mortis ab eo imminere, quod alia ratione vitari, nequeat. Id enim damnum, imputandum est recusanti facere quod debuit; non autem inferenti, qui non tenetur expectare donec interficiatur; sed potest vnica quæ se offert iusta defensione, præcauere ne damnum quod ex illo timeretur, eueniat. Quam tamen in re tanquam abusus obnoxia, procedendum est cum maxima circumspeditione, maturoque consilio.

Notandum est secundo, ex Nauar. in cit. num. 2. Eum censeri inuaforem in negotio de quo agimus, qui decernit occidere alium cui nullum aliud est effugium euadendi mortem quam illam præuenire occidendo. Pro quo facit Clemen. vnica De homicidio; per quam licet occidere inuaforem quando nulla alia superest via euadendi mortem ab ipso intentam. Facit etiam, quod non idcirco fas sit mihi inuaforem occidere, quod aggrediat me interficere: sed quod sua aggressionem me inuult ita constituat in discrimine vitæ, vt nulla pateat mihi alia via ad me eruendum ab eo periculo, quam illius interfectio. Sic ergo sit, inquit Molina in sine citata. disput. 12. vt si solo decreto, aut quavis alia ratione vitam alterius iniuste ponat quis in discrimine, à quo erui non possit nisi illum interficendo, licite interfici possit.

Notandum est tertio, perinde esse in re proposita siue quis alium occidere tentet armis, vt ense vel catapultis: siue veneno, siue opere, vt percussione siue verbis, vt falso testimonio: & siue per se immediate, siue per alios, vt per sicarios. Nihil enim refert quo ex talibus modis insidietur quis vitæ alienæ, ad eam efficaciter auferendam. Ex quibus intelligitur, quod si accedas catapultam dispo-

surus ad me occidendum, nec possim aliter mortem euadere, nisi præueniam occidendo te, posse me præuenire: quia erit defensio vitæ cum moderatione inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen iam es ad occidendum instructus, meque sic conclusum obseffumque tenes, vt non possim euadere nisi de occidendo præueniam. Exemplum in sine citati num. 2. Nauarrus ponit de vxore, quæ certo scit maritum sub cervicali pugionem condidisse ad ipsam dormientem occidendam, nec fugere potest; ianua clausa clauis. Item si famulos voces ad me occidendum, nec aliter saluus esse possum quam te occidendo, possum occidere. Ob parem rationem si malefica signis suis magicis per dæmonem me infestet, possum iure defensionis eam verbibus cogere vt ab iniuria cesset, dummodo mihi certo constet eam esse mei mali auctorem, & ea putetur sine nouo maleficio posse tollere illud quo me infestat vtens dæmone administro. De qua re Thomas Sanchez in opere morali lib. 2. cap. 41. num. 24.

Ad hæc si parasti mihi venenum, illud possum aliqua industria in te conuercere, si non sit alia ratio euadendi mortem, quam mihi intentas. Denique si eas ad terendum contra me falsum testimonium, ex quo accepturus sim mortis sententiam; nec alia est ratio effugij: licitum est mihi te occidere, tanquam alioqui occisurum me: cum nihil referat in tali re, an tuo vel alieno, puta carnificis, gladio me occidas. De quo plenius à Nauar. lib. 2. de restit. cap. 3. num. 352. & aliquot sequentibus. Quoad hoc autem & alia huiusmodi; in praxi habenda est ratio cautelæ proponenda in sequent. num. 63. vers. Cæterum.

Quarta conditio est, vt occisio fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ ex cit. cap. significasti, & ex cap. Olim. De restit. spohar. sicut censetur fieri, si quis tunc solum occidat, cum id ad defensionem quam intendit, fuerit necessarium secundum regulas prudentiæ: seu cum probabilis coniectura est, nullum aliud esse propriæ mortis effugium; prout habet Petrus à Nauar. in præced. num. 344. Vnde inferitur, quod si aggressor sentiens se viribus inferiorem; fugiat; ille qui iniuriam patitur non possit eum insequi, vt occidat: quia talis occisio non esset propulsatio iniuriæ, sed vindicta. Inferitur etiam quod cum quis potest leui percussione defendere se ab aggressore, non possit licite eum occidere. Vide Sylu. in verbo bellum 2. quest. 1. Locum habent autem hæc tenus dicta etiam si aggressor fuerit innocens, id est, puer vel dormiens, aut alius, nisi sit minister iustitiæ exequens sententiam latam secundum allegata & probata, prout addit idem Nauarra in eod. cap. 3. num. 347.

Quæret aliquis. An cum licitum est occidere aggressorem in propriam defensionem, teneamur id facere; an vero debeamus mortem pati potius quam inuaforem interficere. Cui respondendum est cum Soto in 5. de iust. & iure quest. 1. art. 8. post medium, & Molina de iust. item & iure tomo 4. tract. 3. disput. 14. Quod si aggressor sit rex vel dux, vel alia denique persona, quæ reipublicæ valde necessaria, & inualus persona sit cuius vita ad bonum commune parum aut nihil referat: iste ex charitate tenetur se non defendere, si nequit aliter id facere quam talem inuaforem interficendo: quia ex ordine charitatis bonum commune præferendum est priuato. Si vero inuaforem, persona sit reipub. valde necessaria, & inuaforem vilis, aut nebulosus, illum sub mortali teneri se defendere, etiam si id facere nequeat nisi hunc interficendo. In reliquis autem mediis casibus, inuasum ita ius habere defendendi se contra quemcumque aggressorem iniustum; prout bene declarat Sylu. in verbo bellum 2. quest. 5. vt nihilominus sit liberum, ex charitate qua pro inimicis vita poni potest, eiusmodi iuri renunciare, exemplo Christi ac Sanctorum Apostolorum & Martyrum: nisi quod forte putans quis se inquinatum esse mortali peccato, valde timeret se damnandum iri, si tunc occidatur, debeat quantum potest se tueri: cum plus debeat diligere animam suam, quam proximi.

Quæret adhuc potest quis, An proposita excusatio locum habeat in eo qui dando operam rei illicitæ coniecit seipsum in illud discrimen, vt nequeat mortem aliter euadere

dere quam occidendo aggressorem suum: vt cum reper-
tus in adulterio non potest marii manus aliter euadere
quam occidendo ipsum. Ad quod negatiue responden-
dum esse Nauar. in Enchir. cap. 15. num. 7. indicat: eo quod
talis censeri possit homicidia, tanquam is qui constituit se
in necessitate, quam præcavere potuit: iureque se defen-
dendi priuatus est eo nomine, quod illicite immiscuerit
se negotio, propter quod manus alterius nequit euadere
sine sua, aut illius morte. Sed oppositum est tenendum
cum Soto lib. 5. de iustitia, & iure quest. 1. art. 5. circa medium:
qui asserit Clericum cui aliquid huiusmodi contingeret,
non incidere in irregularitatem, eo quod in tali casu esset
immunus à peccato homicidij iuxta Clement. vnicam De
homicidio, quamuis non esset immunus à peccato adul-
terij. Quod idem ex Syluest. verbo Homicidium 3. quest.
4. vers. 3. refert & approbat Petrus à Nauarra lib. 2. de iustit.
cap. 3. num. 62. hac ratione: quod cum talis iuste se defendat,
& alter illicite illum inuadat (maritus enim peccat in eo
casu, autoritate propria occidens adulterum, vt diximus
in posteriori parte 2. cap.) potest tantam iniuriam quacum-
que via repellere, atque adeo aggressorem occidendo, si
nulla alia suppetat. Quæ sententia vt non minus proba-
bilis, atque mitior teneri potest in praxi. Immo simplici-
ter tenendum esse contendit Molina de iustitia & iure in
citato tract. 3. disput. 15. Nec obstat ratio in contrarium:
quia ius defendendi vitam suam contra iniuriam inuaso-
rem, perpetuum est, vt & perpetuus est naturalis instin-
ctus agendi secundum illud. Nec etiam obstat, quod iux-
ta cap. Dilectus cap. Ex litteris & cap. Ioannes, De ho-
micidio: irregularitas tanquam homicidij pena, incur-
ratur quando præter intentionem occidit aliquis va-
cando rei illicitæ. Nam, vt memorati authores notant, id
intelligendum est de re quæ ideo illicita est, quod ex se
sit ita periculosa, vt mors plerumque ex ea sequatur: cu-
iusmodi non est adulterium.

Secunda difficultas quoad defensionem honoris.

60. **D**E secunda difficultate: quod pro defensionem honoris
si is sit notabilis momenti, licitum sit, debito modera-
mine seruato, occidere aggressorem, eumve qui illum au-
fert, sentiunt Sotus in præced. art. 8. versus finem, & Nauar.
in Enchir. cap. 15. num. 3. ac Syluester in verbo Homicidium
1. quest. 2. vers. 5. quos sequitur Petrus à Nauarra in lib. 2. de
restit. cap. 3. num. 370. Ratio vero est: quia si, vt ostenditur
in explanatione sequentis difficultatis, tale quid licet ad defen-
sionem rerum propriarum, quæ bona sunt interiora ho-
nore, iuxta illud Prouerb. 22. Melius est nomen bonum
quam diuitiæ multæ:] multo magis licebit ad defensionem
proprij honoris seu depulsionem contumeliæ,
quando nulla alia ratio suppetit. Et confirmatur qui da-
retur alioqui licentia improbis, optimos quosque vexandi
contumeliis, quæ acerbiore sunt magisque mordent
animos, quam damna rei familiaris.

Atque hinc est, quod si prudentum arbitrio notabi-
lis ignominia sit alicui laico, aggressorem fugere, ille
possit non fugere, & hunc sine peccato dummodo id fiat
tantum animo compescendi ipsum, non autem liuore
vindictæ, occidere cum fuerit necessarium ad sui defen-
sionem, prout habetur ex Panormit. ad cap. Olim 1. Dere-
stitur. spiliat. num. 17. & communem sententiam esse ex Ia-
sone, & Decio ad legem. Vt vim, ff. de iustitia & iure
Couar. refert ad Clement. vnicam De Homicidio. part.
5. vnicam num. 4. Quam cum eodem, Petrus à Nauarra in
sequen. num. 372. & 373. merito existimat non procedere
quoad defensionem honoris, qui ad bonos mores mini-
me pertinet, nec est rei publ. utilis nec religioni Catholicæ
commodus. Quandoquidem æqua non est, immo ini-
qua est vita cum tali honore commutatio. Neque vero
vt Petrus ipse à Nauarra. consequenter addit, refert an quis
honorem auferre molitur armis, an lingua & detractio-
ne. Adde & an baculo vel alapa: an vero contumeliosis
aliquibus signis.

Monachi autem Sacerdotes, & alij Ecclesiastici qua
fugiendo, honorem non amittunt (laus enim ipsorum
non est in armis & audacia, sed in pietate & humilitate)

tenentur omnino fugere, vt habet idem à Nauarra. ibidem
num. 389. aliis citatis post Couar. in eod. num. 4. Qui &
admonet id intelligendum esse dummodo fuga non sit
periculosa, vt si ea propria mortis periculum induceret,
eo quod aggressor fugientem occisurus, insitet à tergo, ca-
piens ex fuga audaciam animumque maiorem: tunc enim
ex Felino ad cap. Suscepimus. De homicidio. & ex aliis quo-
rum ibidem ipse quoque Couar. meminit, tales possunt
non fugere, & occidere aggressorem, si nequeant aliter
manus illius euadere.

Atque ex hac propositæ difficultatis explicatione po-
test obiter deduci: dicendum esse eadem ratione; quod
virgo licite possit occidere volentem se opprimere, cum
nequit aliter tale dedecus cum periculo peccandi con-
iunctum vitare: prout dicitur Syluest. Homicidium 1. quest.
5. & Caiet. 2. 2. quest. 64. art. in fine. Quod tamen ex Nauar.
in Enchir. cap. 15. num. 5. secundum communem senten-
tiam non procedit; quando virgo castitatem suam saluo
omni honore suo, defendere potest fugiendo, vel voci-
ferando, vel alio modo quam occidendo. Aduerte autem
cum cum Petro à Nauarra. in eodem cap. 3. num. 393. &
394. id quod in hac re dicitur de virgine, posse dici pari-
ter de quacumque honesta muliere. Item quod dicitur de
muliere dici posse etiam de quocumque quem ea in suum
auxilium vocauerit, nempe licere ipsi inuasorem castitatis
occidere, cum necessarium plane fuerit ad illius defen-
sionem. Aduerte quoque ista omnia accipi debere cum
ea moderatione quæ habetur in sequent. num. 63. vers.
Cæterum.

Difficultas præcedenti annexa vtrum alicui ad defensionem ho-
noris liceat insequi eum, à quo lesus est vt percutiatur,
cum id requiri videtur ad reparationem eius-
modi lesionis.

62. **E**dem autem propositæ difficultati annexa est alia
maior, An videlicet sit licitum propter defensionem
honoris, insequi eum qui iniuste vulnerauit, sed iam dif-
ferat, atque ipsum similiter vulnerare aut etiam occide-
re, si id ad seruandum honorem sit necessarium. Quia in
re certum est, primo, quod eum qui iam destitit, vel dis-
cedit, non liceat insequi ob illatam corpori iniuriam, seu
quia vulnerauit, quoniam id vindicta est potius, quam
repulsi iniuriæ, prout glossa habet, 24. quest. 1. in initio
ad verbum propulsandam. Certum est secundo, quod nec
liceat fugientem qui vulnerauit insequi prædicta ratio-
ne, quando potest honor recuperari per Iudicis officium,
aut aliam iustam viam, vt per veniæ postulationem, aut
aliam humiliationem. Certum est tertio, quod non liceat
ad hoc insequi vt reddatur malum pro malo.

Quæstio est igitur, An viro militari liceat insequi eum
à quo vulneratus est, quando reputatur illi esse ignomi-
niosum ita vulnerari. Hanc citatis pro vtraque parte au-
thoribus Petr. à Nauarra. plenius tractat in eodem cap. 3. à nu-
378. ad 390. Pars autem affirmans, licitum inquam esse,
quam ille sequitur, ex eo confirmari solet: quod liceat
incontinenti insequi illum qui auferit res temporales, ac
percutere si hæc aliter saluæ esse nequeunt. Ergo pariter
eum qui violato honore alteris fugit, accipit insequi ac
percutere, si honor ipsa aliter nequeat seruari. Et confir-
matur: quia magna licentia alioqui improbis esset,
contumeliam in quemuis ingerendi (quod malum pluris
æstimatur quam multa pecuniæ iactura) si sola fuga &
cessatione, statim aut essent. Quam rationem futilem esse
censet quidem Sotus in 5. de iust. & iure quest. 1. art. 8. sed
rei veritas satis patebit, si notemus rationem qua vindicta
& defensio inter se distinguuntur, esse quod vindicare
proprie sit velle reddere malum pro malo, quod illi-
citurum est priuata personæ per illud ad Rom. 12. Nulli
malum pro malo reddentes] & illud Ecclesiastici 28. Qui
vindicari vult, à Domino inueniet vindictam: & peccata
illius seruans seruabit] & demum illud quod habetur
ex cap. 6. D. Matthæi vers. 13. 14. & 15. & ex cap. 18. in
fine de condonandis offensis. Defendere autem se, est
aggressorem compescere, atque impedire damnum quod
iam imminet, vel sic illatum est, vt adhuc maneat in fu-

spenso. Ista enim esse defensionis partes, manifestum est ex facto illius qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit vel iam auferentem insequitur: ut enim illa impeditio, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant. Quod addo quia si non valeant, & si insequatur eum qui damnum intulit non possum ob aliam causam id facere, quam ut reddam malum pro malo. Cum vero damnum illatum rescari potest, eum qui intulit insequi licite possum: non quidem ut malum referam pro malo, sed ut mihi illatum rescari curem: si quidem mihi ad id nulla alia ratio suppetat. Quod additur, quia si suppetaret, non daretur proposita insecutioni locus tanquam vindicatisse.

63.

Ac cum hæc ita sint, patet illud rationem defensionis, non vindictæ habere, quod homo militaris eum a quo vulneratus est insequatur, non quidem ut malum pro malo reddat, sed ut conseruet honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat incontinenti, cum res adhuc est in suspensio, non autem postquam is qui abstulit, domum se iam recepit, vel alia negotia gerit, iuxta dicenda in explanatione sequentis difficultatis de latrone qui rem alienam, ablatam iam quiete domi habet: vtriusque enim par est ratio, ut bene monet Petrus à Nauarr. in eod. cap. 387. Adde consequenter, quod est obseruatione dignum, eum qui iuste percutitur in talibus casibus, non habere ius resistendi: quia daretur alioqui bellum ex vtraque parte iustum seclusa ignorantia: non debere tamen sinere se occidi, sed petendo veniam, vel aliter satisfacere. Quod si faciat, nec alter cessare vestit, iniuste inuadetur, & sic poterit inuasorem offendendo, se defendere. Quod autem Sotus obiicit non asportari honorem, sicut asportantur res quæ in insecutione recuperantur, parui momenti est. Nam etsi eæ non asportantur à fure, qui illas abiecit in flumen, posset tamen damnum passus, talem non minus, quam de facto asportantem insequi, ut tantumdem restituere cogat. De qua re idem Petrus à Nauarr. in eod. cap. 3. num. 384. & quatuor sequentibus.

Ceterum quidquid sit in speculatione, non videtur in praxi permittenda facile cuiusmodi insecutio ob periculum odij, vindictæ, excessus, pugnarum, & cædium in reip. perniciem: quam semper vitare oportet in usu defensionis: iuxta illud quod restat ratio dicitur, bonum commune esse priuato antefendum. Ex quo fundamento soluitur difficultas, quam idem à Nauarr. mouet in præced. num. 375. Num si detractor meam honestam famam denigrare nitatur, nec possum illud notabile damnus famam alia ratione auertere, quam interficendo ipsum occulte: idue licite possum. Nam quamuis in speculatione pars affirmans non careat onni probabilitate: in praxi tamen negans est sequenda: quia in iure defensionis, semper considerandum est, ne usus illius vergat in reip. perniciem, nec dubium est quin sequendo affirmantem, præbeat occasio multis cædibus occultis, cum magna reip. perturbatione. Accedit quod si infamia iam sit illata, ea non extinguatur per mortem infamantis: si in inferenda sit, plerumque non satis constat, possitne alia ratione impediti, quam occasione infamaturi, si que non sit liberum eo genere defensionis vti.

Tertia difficultas, quoad defensionem rerum propriarum.

64.

Quod pro defendendis rebus propriis non liceat occidere aggressorem, sententia est Abulensis ad cap. 5. D. Matth. quest. 110. & aliorum quos refert Petrus à Nauarr. in eod. cap. 3. num. 395. quia pro vita proximi seruanda, debemus bona temporalia exponere; iuxta cap. Pasce dist. 86. Ergo pro seruandis iisdem bonis, non est licitum vitam proximo adimere. Adde quod in cap. 2. & 3. De homicidio, non aliter admitti videatur homicidium ad rerum defensionem, quam cum vitæ propriæ defensio est simul coniuncta. Sed oppositam sententiam tenent Caiet. 2. quest. 64. art. 7. Nauarr. in Enchir. cap. 15. nu. 2. Sotus in 5. de iustitia & iure quest. 1. art. 8. aliique multi, quos refert Couarr. ad Clemen. vnicam De homicidio part. 3. §. vnicum num. 5. & sequuntur Petrus à Nauarr. loco cit. nu. 397.

aliquotque sequentibus, ac Molina de iustitia & iure tomo 4. tract. 3. disput. 16.

Pro explanatione vero duas statuemus conclusiones. Prior est, Quod si quis ad necessariam defensionem sui simul & rerum suarum seruat moderamine occidat aggressorem, occidat licite. Hæc probatur efficaciter ex cap. 2. De homicidio; & ex eo quod ante habitum est ad defensionem sui, licitum esse occidere aggressorem, quia alioqui occidit ad sui simul, & suarum rerum defensionem. Ex qua conclusione ab omnibus recepta, casuum particularium resolutionem deducit Couarr. in citat. num. 6.

Posterior conclusio est. Quod solis etiam rebus cum aliter defendi nequeunt, aggressor licite occidatur. Ad huius confirmationem facit, quod per cap. Olim 1. De rescriptis spoliatorum, cuique licitum sit rerum suarum usurpatores iniustos, statim ac innotuerint vi repellere: quodque moraliter loquendo talis repulsio aliquando contingat cum occisione. Facit quoque cap. Dilecto De sententia ex communicationis in 6. cuius verba sunt: Praeterea cum omnes leges, omniaque iura vim, vi repellere, cum sitque se se defendere permittant: licuit vtrique ipsi Decano, si predictus Balliuus eum bonis suis mundanis iniuriolè spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit, contra illius violentiam, & iniuriam se tueri. Quæ verba satis indicat quod liceat vim iniuste illatam in rebus alia vi iuste arcere. Et certe daretur alioqui occasio implendi rempub. iniquissimis latronibus, scientibus se violenter rapere posse sine resistencia.

Nec obstat ratio in oppositum allata pro Abulensi, quoniam ea procedit in casu quo proximus constituitur in necessitate, non autem in iniqua tantum voluntate, prout contingit in casu præfenti. Pro quo faciunt tradita à Molina in præced. disput. 13. Textus vero eidem rationi antea additus ex cap. 2. De homicidio, cum habet (te tuamque liberando) non est accipiendus quasi indicet liberationem personæ simul & rerum requiri ad licitam occisionem aggressoris: quando quidem licita alioqui non esset occisio pro sola vita defendenda: quod falsum est iuxta supra dicta. Quocirca ex Couarr. loco citat. versu, Sed ad textum: verba illa (te, tuamque) intelligi debent alternative, ut sensus sit: te vel tua.

Maiorem difficultatem habet quod in seq. cap. 3. dicitur licite occidere nocturnum furem, diurnum minime, nisi telo se defendat; quia tunc est plus, quam fur: & discerni potest, an ad occidendum vel ad furandum venerit. Quibus verbis innuitur tunc solum licere furem occidere, cum probabile saltem adest periculum vitæ propriæ. Respondendum est vero, innui tantum quod res debeant cum debito moderamine defendi, neque in earum defensione esse vsque ad occisionem procedendum, nisi necessitas omnino compellat: quod vix contingit quando fur diurnus non defendit se telo. Sic extum illum Sotus intellexit in 5. De iust. & iure quest. 1. art. 8.

Itaque tenendum est pro rerum defensione aggressorem licite occidi posse quando eæ aliter defendi non possunt, neque aliqua iuris via valent recuperari. Quod addo: quia, ut idem Sotus id. id. habet ex doctrina inuisperitum, cum spes est, furtum recuperandi via iuridica, non licet furem occidere. Quod tamen, addit idem, verum est tantum, cum certa spes fuerit, quod ea ipsa res furto sublata facili negotio recuperari possit: nam cum id dubium fuerit dominus suo iure vti poterit, atque adeo inuasorem ad defensionem rerum suarum occidere, cum aliter defendi nequeunt. Immo non obstante ea spe, si fur velit se vti tueri contra eum qui nitur furtum impedire, hic poterit illam vim vi repellere, quantum necesse est vt rem eam saluam habeat: hocque est quod ait Syll. Bellum secundum, nu. 3. quando res per viam iudicij potest re haberi, non licere eam defendere, nisi dum est in ipso rapi.

Quæres, An si fur rebus tuis onustus fugiat, illum insequi liceat tibi; & pramonitum de suo periculo nisi eas relinquat, dispolosa carapulta interimere quando non potes aliter ipsum sistere. Ad quod responderi potest affir-

matie

matiae cum Syluestro Excommunicatio 6. num. 6. cap. 9. & Soto in eod. art. 8. ac Petro à Nauar. in saepe cit. cap. 3. num. 409. & aliorum sequentibus. Ratio est: quia tunc etiam, iuxta ante habita ex cap. Olim. 1. Deresit. spoliat. durat aggressio, saltem quoad inuasionem rei, etiam si persona non inuadatur. Et confirmatur, quia si id non esset licitum, defensionum rerum maxima ex parte esset inutilis, cum quilibet fur possit rapere, & statim fugere.

Quando autem fur iam se aliquo recepit, ubi rem ipsam quiete possidere incipiat, memorati auctores dicunt non licere vi ipsam aggredi: quia non videtur violentia tunc inferri rebus alienis, quae iam plene possidentur; sed tantum in retinendis committi iniustitiam, ob iam priuata autoritate occidere non est licitum. Plene autem possideri censentur, postquam fur domi iam est pacificus vel ad alia negotia diuertit, prout D. Anton. 3. par. tit. 2. cap. 3. §. 2. art. 7. Vbi quoque docet, non solum pro rebus suis, posse quemque defensionem suscipere, vim vi repellendo, sicut pro sua persona, sed etiam pro rebus apud se depositis, vel sibi commodatis & pro amicorum propinquorumque rebus, eos scilicet adiuvando. Quod etiam Sylu. habet in verbo Bellum 2. num. 10.

Ad illud autem quod hic queri potest, An ei qui non quit ob reipubl. perturbationem, rem suam aliter recuperare: liceat domum detentoris intrare, & illam auferre, vi etiam adhibita, si impediatur. Responsio Leon. Lessij lib. 2. De iustitia & iure, cap. 12. tit. 11. placet, videri licere, si talis res extet in sua specie v. g. equus, vestis, torquis, &c. quia in eo non est proprie aggressio, sed potius defensionis. Sin autem illa non extet, non licere ea ratione in compensationem illius accipere æquivalentem: cuius cum non sis dominus, sed alter cui eripere vis: ipse ius habet restituendi tibi: tuque censetur aggressor, non vero ipse, cum in eo non retineat rem tuam, sed tu rem illius inuadas.

Ceterum hæc censenda sunt non solum ad laicos, sed etiam ad Clericos pertinere; prout docet Petrus à Nauar. in eod. cap. 3. num. 414. & quatuor sequent. Nam per glossam ad principium 1. quæst. cause 23. verbo Populandum: Clerici quoque possunt ad defensionem rerum suarum occidere aggressorem. Atque carentes culpa, irregularitatem non incurere ea de causa Couar. ad Clemen. vnicam, De homicid. 3. par. §. vnico expressit.

Id autem quot aliquot Canonistas contra sensisse iudicatur, non habet sufficiens fundamentum: cum talis defensio nullo iure sit prohibita Clericis: & canones quos illi pro se citant, intelligendi sunt de illa defensione in qua quis excedit moderamen inculpatæ tutelæ, vt idem Couar. bene notat: & illustratur per casum cap. Suscepimus, De homicidio: in quo fratres qui sine occisione se suaque salua habere poterunt latrones occiderunt, damnantur peccati, & irregularitate puniuntur.

Aduerte obiter quantumuis Clericis secundum ius antiquum, ne quidem vitam propriam licuerit defendere cum alterius interfectione, vt patet ex cap. De his 1. dist. 50. iam tamen constare ex memorata Clemen. vnica, De homicidio, Clericis licere interficere ad necessariam vitæ propriæ defensionem. Quod etiam deduci potest ex cit. cap. Olim. 1. De rest. spoliat. Notandum est vero, hoc quod diximus aggressorē occidi posse pro rerum defensione, debere intelligi quando res prudentis arbitrio, circumstantiis attentis, sunt non modici valoris: vt notatur Sotus in cit. art. 8. & alij quorū meminit Couar. in eod. §. nu. 6. v. 10. Ratioque patet: quia iniquum est, pro rebus parui momenti seruandis vitam alicui auferre. Ex eodem Soto autem, Molina in cit. tract. 3. disput. 16. num. 6. modicum valorem determinat trium, quatuor, aut quinque ducatorum.

CAPVT XVI.

In quo explicatur, An licitum sit proximum sicut seipsum defendere, cum occisione aggressoris.

SVMMA RIVM.

69 Aliquando licita est occisio ad necessariam defensionem proximi, non modo laico sed etiam Clerico.

70 Obligatio est sub mortali ad reuersionem conuictoris in proximum, cum necessaria est ad conseruationem vitæ p. us.

71 Obligatio est conseruandi vt vitam proximi, sic & illius bonam.

72 Explicatio difficultatis, An liceat mortem proximi optare.

Sicut nobis, ita & innocenti proximo (qui charitatis vniōe nobiscum vnus est) vim illatam, licere vi repellere, argumento est: quod si ipse iustum bellum gerat contra aggressorem, illud ex quo proximum inuadendo, licitum sit & charitatis officium. Quo argumento vnus Petrus à Nauar. lib. 2. Deresit. cap. 3. num. 419. & 420. bene admonet innocentem in hac re censendum esse, cum etiam qui aggressor quidem fuit in principio, sed vult deinceps ab iniuria desistere. Propositæ ergo difficultati satisfit dicendo, si quis proximi vitam, quæ iniuste ei adimitur, aliter defendere nequeat, quam cum aggressoris occisione, posse cum eadem illum defendere. Id quod à Panormitano notatum ad cap. Clerici 1. De vita & honest. Cleric. num. 3. communiter receptum est à Doctoribus, vt Molina monet, De iustitia & iure, tom. 4. tract. 3. disput. 18. num. 1. Atque pro ea facit cap. Dilecto, De sent. excom. in 6. cum in eo dicitur licere cuique suo vicino vel proximo pro repellenda iniuria ipsius, suam impertiri auxilium. Faciunt item canones quos habet ibid. glossa, verbum Vicino. Notat autem Panormit. (citatis Hostiensis & Innocentio) per verbum, cuiuslibet, significari tam Clerico quam laico tale quid licitum esse.

Patitur vero id aliquot exceptiones. Prima est, nisi inuadens sit patet defendentis: à quo sic occidi repugnat naturali obseruatione filiorum erga parentes. Secunda est, nisi constet inuadens velle potius pati mortem quam inuadentem occidi: idque in casu in quo tale quid est licitum est: vt si in causa fidei offert se martyrio. Extra quem casum, cum non sit vitæ suæ dominus, non potest eam alteri donare: proindeque non potest ceteris adimere ius defendendi ipsum. Tertia est, nisi aggressor sit talis persona, quam inuadens propter bonum commune teneatur non occidere: ne ad defensionem sui quidem. Si enim ille ad id teneatur, à fortiori teneris & tui: quandoquidem tibi occidere non aliter licet, quam ob ius quod ille habet ad se defendendum cum aggressoris occisione.

Si quæras, An extra hos casus, non tantum licitum sit etiam obligatio sit sub mortali interficere iniustum inuadentem, quando non possumus aliter à morte erue inuadentem, & ea ratione possumus. Molina, Nauarro & à Victoria citatis, responder affirmatiue in seq. num. 6. per illud Proverb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & eos qui trahuntur ad interitum liberare non cesses. Quod præceptum tanquam datum de re graui, nimirum deliberatione proximi à morte, certum est obligare sub mortali. Et quia liberatio innocentis inuasi, in pari periculo anteponenda est liberationi inuadentis iniusti (illius enim meliorem, quam huius conditionem esse debere satis de se constat) videtur pariter certum, similem obligationem esse liberandi à morte innocentem, occidendo iniustum aggressorem, quando non possumus aliter illum liberare.

Atque hæc congruenter statuendum est, eum peccare mortaliter: qui non reuelat proximo homicidium in ipsius persona committendum, quando non potest ipsum alio modo liberare. Id quod Caietan. in verbo Homicidium, cap. 2. sub finem, notat: & locum habet, etiam si Clericus sit, aut Religiosus ille qui non reuelat, iuxta doctrinam eiusdem Caiet. 2. 2. quæst. 33. art. 7. quia talis reuelatio incumbit ex iure natura: cui ius Ecclesiasticum non derogat, cū imponit irregularitatem Clerico, qui morti alicuius causam dederit. Locum etiam videtur habere etiam si quis promiserit se seruaturum secretum: cum tali quoque promissioni ius naturale præualeat. Quamquam si sigillum esset sacramentale, delegendum non esset nequidem ad conseruandam vitam cuiusvis, aut ad reipubl. excidium aut quocumque aliud malum auertendum, ex communi doctrina de eodem sigillo à nobis tradita in lib. 3. cap. 2.

Quod autem teneatur quis honorem aliaque bona proximi defendere cum potest, resque exigit; satis significatur.